

Dzień dobry,

Dziś poznacie utwór zatytułowany „**Monachomachia, czyli wojna mnichów**”. Jego autorem jest **Ignacy Krasicki, najwybitniejszy polski pisarz epoki oświecenia**. Dowiedziecie się również, czym charakteryzuje się **poemat heroikomiczny**. Pracować będziecie wyłącznie z fragmentami utworu, które dołączyłam do lekcji w formie zdjęć. W przypadku kłopotów z prawidłowym ich wyświetlaniem, należy zapisać plik z lekcją na dysku.

Zanim zaczniecie czytać utwór, zapoznajcie się z najistotniejszymi informacjami o oświeceniu.

Oświecenie – epoka trwająca w Europie od końca XVII w. do końca XVIII w. W Polsce oświecenie **rozpoczęło się w latach czterdziestych XVIII w.** Za **umowny koniec** polskiego oświecenia i rozpoczęcie romantyzmu uważany jest **rok 1822**, w którym Adam Mickiewicz wydał *Ballady i romanse* – pierwszy tom swoich poezji. Do głównych kierunków filozoficznych oświecenia zaliczamy:

- **racjonalizm** – czyli kult rozumu; racjoniści głosili, że jedynie rozum człowieka może być źródłem wiedzy i prawdy;
- **deizm** – wyrósł na gruncie racjonalizmu; deiści głosili, że Bóg stworzył świat, ale nim nie kieruje, pozostawił go całkowicie człowiekowi;
- **humanitaryzm** – idea godności ludzkiej, która uznawała wolność każdego człowieka bez względu na pochodzenie czy status społeczny, z niej bezpośrednio wywodzi się oświeceniowe hasło braterstwa, czyli równości społecznej;
- **optymizm** – wiara w rozumnego człowieka, który wraz z oświeconym społeczeństwem może zmienić świat;
- **empiryzm** – pogląd filozoficzny głoszący, że źródłem wiedzy jest doświadczenie zmysłowe.

Czasy polskiego oświecenia miały wyjątkowo tragiczny charakter – naznaczyły je kolejne rozbiory.

Więcej informacji o oświeceniu znajdziecie w prezentacji:

<https://www.youtube.com/watch?v=SJcMjYJM4RY>

Przeczytajcie, proszę, wstęp „Wojna mnichów”, zapoznajcie się z definicją poematu heroikomicznego, a następnie przeczytajcie fragmenty utworu, zapiszcie temat lekcji i we własnym zakresie zróbcie notatkę na podstawie poniższych pytań.

Temat: Historia *Wojny mnichów*.

1. Jak opisane jest miejsce, gdzie toczy się akcja *Monachomachii*. Użyj cytatów.
2. Wymień „broń” mnichów, po którą sięgnęli w bitwie. Jakie techniki wojenne zastosowali w walce? Czy Twoim zdaniem wojna miała dramatyczny charakter?
3. Co pogodziło zwaśnione strony? Jaką przywarę mnichów piętnuje Krasicki?

7.1. Wojna mnichów

Monachomachia, czyli *Wojna mnichów* ukazała się anonimowo w 1778 roku. Krasicki nie chciał dzieła drukować, obawiał się bowiem reakcji duchowieństwa. Sam był jednocześnie przedstawicielem tego stanu (pełnił funkcję biskupa warmińskiego). Ponad wszystko był jednak poetą, krytykiem i wnikliwym obserwatorem osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej, dlatego ostrze satyry skierował także ku wynaturzeniom życia zakonnego. Obrął do tego znaczącą formę gatunkową - **poemat heroikomiczny**.

Poemat heroikomiczny (zwany także epopcją „żartobliwą”) - gatunek poezji epickiej, obejmujący utwory będące parodią wysokiego stylu eposu bohaterskiego. Opiera się na sprzeczności między patetycznym stylem narracji eposu, który opowiada o heroicznych czynach i wydarzeniach, a błahą, żartobliwą, przyziemną tematyką. Konflikt między tą „wysoką” formą a ostentacyjnie „niską” treścią jest w poemacie heroikomicznym źródłem komizmu. Gatunek ten znano już w starożytnej Grecji.

Do popularnych gatunków literackich, za pomocą których postulowano „oświecanie” społeczeństwa, należały **gatunki satyryczne**, uprawiane przez wybitnych poetów tamtych czasów (Ignacego Krasickiego, Adama Naruszewicza).

Satyry były wymierzone w wady różnych stanów ówczesnej Rzeczypospolitej (m.in. szlachty, duchowieństwa) i wyszydzały przede wszystkim niedouczenie, pijaństwo czy też niedbałość o stan państwa. Poprzez przejaskrawienie wad chciano je wykorzenić. W ten sposób docierano także z postulatami niezbędnych **reform** do szerokiego grona odbiorców.

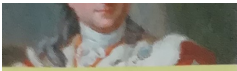
Maestrów w posługiwaniu się elegancką krytyką osiągnął Ignacy Krasicki, którego poezje idealnie spełniały klasyczną regułę trzech zadań literatury: „**uczyć, bawić, wzruszać**”.

Ignacy Krasicki, *Monachomachia, czyli Wojna mnichów*

- 1 Wojnę domową śpiewam więc i głoszę,
Wojnę okrutną, bez broni i miecza,
Rycerzów bosych i nagich po trosze¹,
Same ich tylko męstwo ubezpiecza:
5 Wojnę mnichowską... Nie śmiećcie się, proszę,
Godna litości ułomność człowiecza.
Śmiećcie się wreszcie, ja mimo te śmiechy
Przecież opowiem, co robiły mnichy.
[...]
10 W mieście, którego nazwiska nie powiem,

¹ Rycerzów bosych i nagich - epitety określające zakonników zgromadzeń żebraczych, nosili oni sandały na bosych stopach i habity bez spodnich sukien.

Nic to albowiem do rzeczy nie przyda;
W mieście, ponieważ zbiór pustek tak zowiem,
W godnym siedlisku i chłopa, i Żyda,
W mieście - gród, ziemstwo trzymało albowiem
Stare zamczysko, pustoty ohyda -

15 Było trzy karczmy, bram cztery ułamki,
Klasztorów dziewięć i gdzieniegdzie domki. [...]

W tym było stanie rozkoszne siedlisko
Świątych próżniaków. Ach, Losie zdradliwy!
Ty, co z niewczesnych odmian masz igrzysko

20 I nieszczęść ludzkich jesteś tylko chciwy,
Maż świat dziwactwa twego widowisko.
Jęczy pod ciężkim jarzmem człek cnotliwy.
Mniejsza, żeś państwa, trony, berła skruszył,
Będziesz tak śmiałym, żebyś kaptur ruszył? [...]

25 I śmiech niekiedy może być nauką,
Kiedy się z przywar, nie z osób natrząsa;
I żart dowcipną przyprawiony sztuką
Zbawienny, kiedy szczypie, a nie kasa; [...]
Szanujmy mądrych, przykładnych, chwalebnych,
30 Śmiejmy się z głupich, choć i przewielebnych.

Wpada Hijacynt, nowa postać rzeczy!
Miejsce dysputy zastał placem wojny:
Jeden drugiego rani i kaleczy,
Wziął w łeb do razu nasz rycerz spokojny.

35 Widzi, że skromność już nie ubezpieczy,
Więc, dzielny w męstwie, w oddawaniu hojny,
Jak się zawinął i z boku, i z góry,
Za jednym razem urwał dwa kaptury.

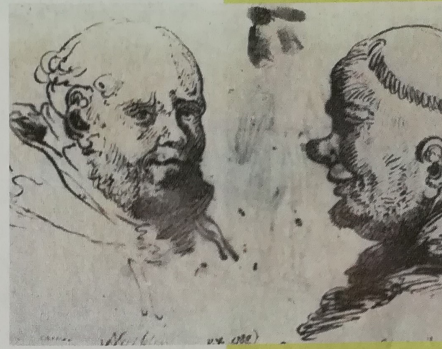
Lecą sandały i treпки, i pasy,
40 Wrzawa powszechna przeraża i głuszy.
Zdrętwiał Hijacynt na takie hałasy,
Chciałby uniknąć bitwy z całej duszy,
Więc przeklinając nieszczęśliwe czasy
Resztę kaptura zasadził na uszy.

45 Już się wymykał - wtem kuflem od wina
Legł z sławnej ręki ojca Zefiry na.

- Ryknął Gaudenty jak lew rozjuszony,
 Gdy Hijacynta na ziemi obaczył;
 Nową więc złością z nagłą zapalony,
 Żadnemu z ojców, z braci nie przebaczył:
 50 Padł i mecenas, z krzesłem wywrócony,
 Definitora za kaptur zahaczył,
 Łukasz, raniony zwinął się w trzy kłęby,
 Stracił Kleofasz ostatnie dwa zęby.
- 55 Zapłakał Rafał, a mądry po szkodzie,
 Wtenczas błąd poznał, że wróżkom nie wierzył,
 Dotrzymał jednak kroku na odwodzie,
 A gdy Gaudenty na niego się mierzył,
 Zmokłym kropidłem w poświęconej wodzie
 60 Oczy mu zalał, trzonkiem w łeb uderzył.
 Nie spodziewając się takowej wanny
 Staął Gaudenty, zmoczony i ranny. [...]

 Stanęli wszyscy na te widowisko,
 A gdy się puchar coraz zbliżać raczył,
 65 Krzyknęli: „Zgoda!” I wojny siedlisko
 W punkcie dzban miejscem pokoju oznaczył [...]

- Za czyje zdrowie pili w takiej porze?
 Nie wiem; lecz gdybym znajdował się z nimi,
 70 Piłbym za twoje, szacowny przeorze.
 Za twoje, który czyni chwalebny
 Jesteś i mistrzem, i ojcem w klasztorze
 I dajesz poznać przykłady twoimi,
 Jak umysł prawy zdrożności unika.
 75 Cnota, nie odzież czyni zakonnika.

■ Jan Piotr Norblin, ilustracja do *Monachomachii* Ignacego Krasickiego.

Ignacy Krasicki (1735–1801) – nazywany „księciem poetów polskich”, najwybitniejszy pisarz polskiego oświecenia, biskup warmiński i gnieźnieński. Debiutował wierszem *Święta miłości kochanej ojczyzny*, który przez kilka lat pełnił funkcję hymnu narodowego. Jest autorem powieści (*Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*, *Pan Podstoli*), poematów heroikomicznych (*Myszeida*, *Monachomachia*, *Antymonachomachia*), satyr, bajek, traktatów teoretycznych i listów. Redaktor i publicysta najważniejszego oświeceniowego czasopisma – „Monitora”. Związany z dworem królewskim Stanisława Augusta Poniatowskiego, był częstym gościem na „obiadach czwartkowych”.